

4 SOISTUMINEN

Perämeren alue vapautui maankamaraa satoja metrejä painaneesta mannerjäädästä 9 300 vuotta sitten, ja maa alkoi kohota. Kun merestä nouseva maasto on alavaa ja tasaista, maankohoaminen näkyy selvästi. Maakasvit valtaavat uusia alueita, ja lahdet kuroutuvat umpeen muodostaen aluksi järviä. Pienimmät niistä muuttuvat helposti soiksi.

Vielä parisensataa vuotta sitten tätä aluetta olisi voitu kutsua fladaksi eli mereen yhteydessä olevaksi lahdeksi. Vuoden 1760 kartassa lahdella on yhteys mereen niin kutsuttua Husson ojaa pitkin. Vaikka oja olikin veneilykelpoinen, kyse oli enemmän matalasta järvestä kuin lahdesta. Myöhemmin yhteys mereen säilyi enää myrskyjen ja nousuvesien aikana. Kuten ohessa näkyy, 16 vuotta myöhemmin piirretyssä kartassa järven paikalla on jo niittyjä. Järvi kuroutui irti Perämerestä ja alkoi soistua rannoiltaan umpeen. 1900-luvun alkuvuosikymmeninä rantametsässä oli kylälaisten yhteinen laidunalue. Myöhemmin laidun oli ainoastaan Pienen Satamajärven ympärillä.

Nykyisellään suon lievä luhtamaisuus muistuttaa etäisesti niittyä, mutta lähempi tarkastelu osoittaa rahkasammaleiden valtaaman kenttäpinnan ja kosteuden. Tänään suo on tyypiltään karuravinteinen, saravaltainen neva. Turvekerros on paksua ja vettä sitovaa. Varsinaista rimpipintaa ei ole, mutta vetisyys kituuttaa vähäisen koivupuuston kasvua. Selkeä muoto erottaa alueen maisemasta ja paljastaa sen merellisen historian. Lahden kehitys järveksi ja edelleen suoksi on ollut nopeaa.

Satamajärvi

Nykyisen Satamajärventien molemmin puolin oli vielä 1700-luvulla järvet, Iso ja Pieni Satamajärvi. Näistä pienempi on vielä olemassa tien länsipuolella suona ja kosteikkona. Perimätiedon mukaan Kurtinhauta olisi saanut nimensä siihen hevosineen talvella hukku-neesta Kurt- tai Kurtti-nimisestä miehestä. Tapahtumaa ei ole pystytty todentamaan.

Kurtinhaudan vanha satama on perimätiedon mukaan sijainnut Satamajärventien itäpuolella. Vanhat kurtinhautalaiset nimittivätkin Ison Satamajärven ympärillä olevia niittyjä "sataman laidaksi" vielä 1950-1960-luvulla. Vanhojen kertomusten mukaan paikalla kävi pieniä purjealuksia, jähtejä, jotka ajoivat satamaan sisään Husson ojaa pitkin. Nykyisin väylän kohdalla on veto-oja. Aikoinaan ojitustöiden yhteydessä niityltä löydettiin kettinki ja pöllejä, jotka antavat viitteen siitä, mikä oli vientiartikkeli.

Meressä on karikoita
pajukkoisen on saari
ja järvi, se on soinen ja upottava

Sattuisitpa soutamaan saaren luo
ja uskaltaisit kaivon kurkistaa

Minä olen ankerias
oon asunut kaivossa
sata vuotta yksin kaivossa
ja sinä oot sen ämpäri
jota oon oottanut
sata vuotta

vie mut mereen... Sargasson

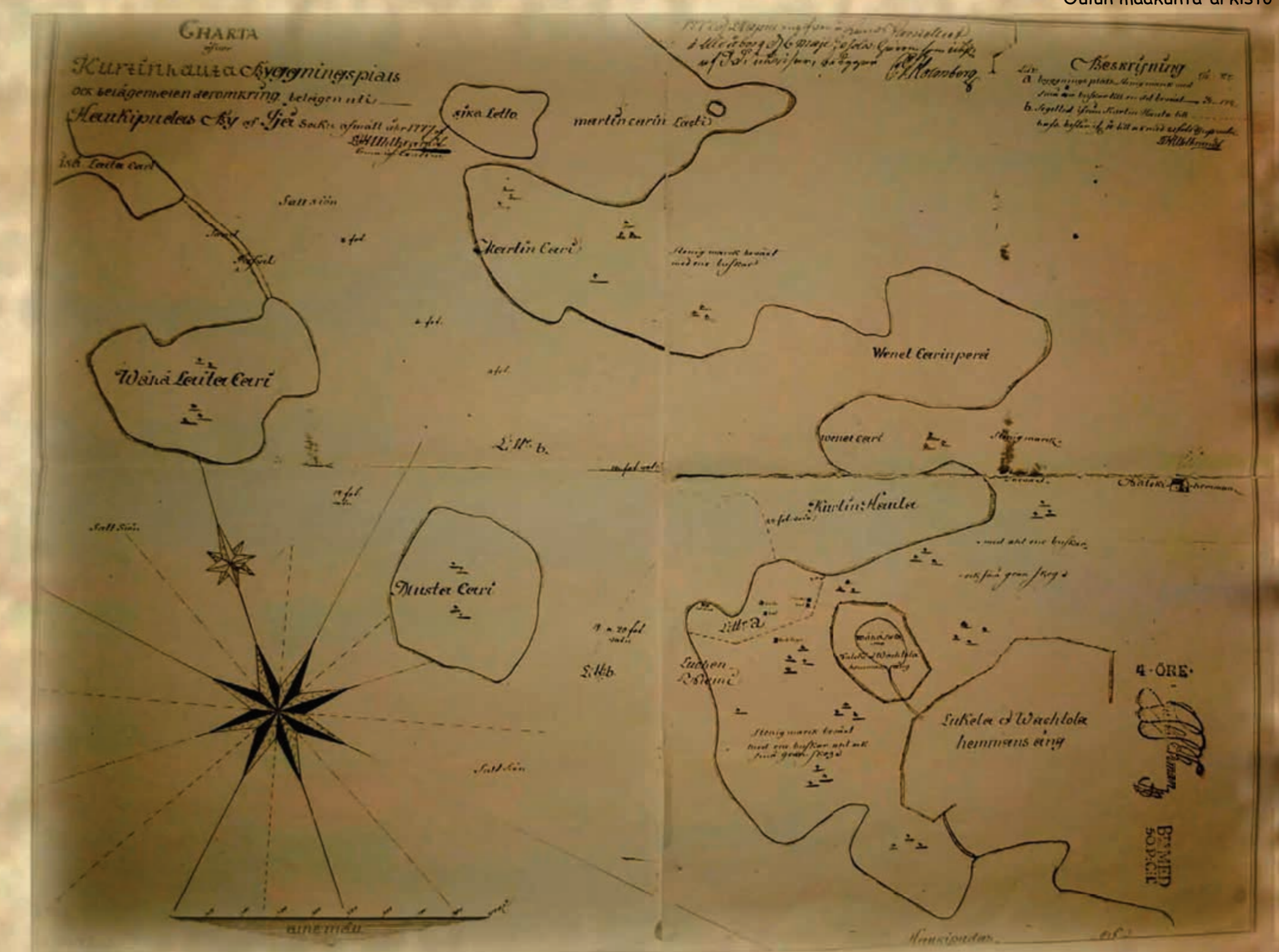
Ote Jukka Takalon kappaleesta Sata vuotta kaivossa (AKnestikin albumilla Valassaaret, 1993).

Suoma Haapalahti / Haukipudas-seura

Sataman lahti näkyy vuoden 1760 kartassa vesialueena, joka muistuttaa järveä.

Oulun maakunta-arkisto

Vuoden 1776 karttaan samat alueet on jo merkitty niityiksi, joita on käytetty rehun keräykseen ja laiduntamiseen.